

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Bakalářská práce

2024

Dominika Bayerová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

**Olympijské hry v roce 1980 a jejich odraz sovětské
zahraniční politiky**

Bakalářská práce

Autorka práce: Dominika Bayerová

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Daniela Kolenovská, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 2.1.2024

Dominika Bayerová

Bibliografický záznam

BAYEROVÁ, Dominika. *Olympijské hry v roce 1980 a jejich odraz sovětské zahraniční politiky*. Praha, 2024. 30 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Daniela Kolenovská, Ph.D.

Rozsah práce: 65 999 znaků

Abstrakt

Práce se zabývá olympijskými hrami v roce 1980 v Moskvě a jejich následným bojkotem. Tato velká sportovní událost byla negativně ovlivněna sovětským vojenským zásahem na konci roku 1979 v Afghánistánu. Odpovědí na to byl bojkot olympiády v Moskvě ze strany USA a řady dalších států – celkem 65 zemí se rozhodlo pro neúčast, čímž se jednalo o největší bojkot v historii olympijských her. Pro porozumění kontextu je analyzována mezinárodně-politická situace v 80. letech 20. století a následné důvody pro bojkot her. Dále jsou uvedena i důležitá fakta týkající se organizace her (jako např. zázemí, sportoviště, olympijská vesnička), přípravy Sovětského svazu na konání 22. olympijských her v Moskvě a následnou reakci sovětské diplomacie na bojkot her. Část práce je věnována i třem sportovcům, z nichž se pouze jeden mohl olympiády zúčastnit. Cílem této práce bylo nejen popsat sovětskou zahraniční politiku, ale i ukázat, jak sport může být zneužit v rámci propagandy. V kontextu olympijských her je reflektován vztah Sovětského svazu nejen s USA, ale i s ostatními zeměmi. Práce odhaluje, že zmírnění napětí bylo minulostí a došlo k opětovnému zhoršení vztahů mezi Sovětským svazem a Spojenými státy americkými, a tudíž lze bojkot považovat jako účinný zahraničněpolitický nástroj.

Abstract

The thesis examines the Olympic Games in Moscow in 1980 and their subsequent boycott. This significant sporting event was adversely affected by the Soviet military intervention in Afghanistan at the end of 1979. In response, the USA and several other countries decided to boycott the Moscow Olympics, with a total of 65 nations choosing not to participate, making it the largest boycott in the history of the Olympic Games. To understand the context, the international political situation in the 1980s is analyzed, along with the subsequent reasons for the boycott. The thesis also provides important facts regarding the organization of the Games (such as facilities, venues, the Olympic Village), the Soviet Union's preparations for the 22nd Olympic Games in Moscow, and the subsequent response of Soviet diplomacy to the boycott. A section of the thesis is dedicated to three athletes, of whom only one could participate in the Olympics. The objective of this work was not only to describe Soviet foreign policy but also to illustrate how sports can be

exploited for propaganda. In the context of the Olympic Games, the relationship between the Soviet Union and not only the USA but also other countries is reflected. The thesis reveals that the easing of tensions was in the past, and there was a renewed deterioration in relations between the Soviet Union and the United States, making the boycott an effective tool in foreign policy.

Klíčová slova

Olympijské hry, Moskva, studená válka, bojkot, Mezinárodní olympijský výbor, rok 1980, SSSR

Keywords

Olympic Games, Moscow, Cold War, Boycott, International Olympic Committee, 1980, USSR

Title/název práce

The 1980 Olympic Games and its Reflection of Soviet Foreign Policy

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala Mgr. Daniele Kolenovské, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, připomínky a ochotu, kterou mi při vypracování této práce vždy věnovala.

Dále bych chtěla poděkovat mým rodičům a kamarádovi JMK za podporu a trpělivost po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod	13
Prameny a literatura	13
Sport a politika.....	15
1. Olympijské hry v SSSR	17
1.1. Rozhodnutí o pořádání olympijských her v Moskvě	17
1.2. Příprava na konání 22. olympijských her v Moskvě.....	19
2. Mezinárodní situace v 80. letech 20. století	21
3. Bojkot olympijských her v Moskvě	25
3.1. Země účastníci se olympijských her 1980	30
3.2. Bojkot očima sportovců.....	33
3.2.1. Thomas Bach	33
3.2.2. Allan Wells	34
3.2.3. Anita Lucette DeFrantz.....	34
3.3. Reakce sovětské diplomacie na bojkot	35
4. Výsledky Olympijských her ze zahraničně-politického hlediska pro SSSR	37
Závěr	40
Summary	41
Použitá literatura	44

Úvod

Sport je oslavou lidského ducha, těla a mysli. Být nejlepší, nejrychlejší, nejsilnější, co nejpřesněji zasáhnout cíl nebo vyskočit co nejvýš, duch soutěžení a neustálé srovnávání sil s ostatními lidmi, jedním slovem – hlad po vítězství je lidstvu vlastní od vzniku civilizace. Dne 6. dubna 1896, byly v Athénách slavnostně zahájeny první novodobé olympijské hry. Dnes jsou olympijské hry bezesporu jednou z nejvýznamnějších kulturních, sportovních, a v rozporu s původní vizí také politických událostí, na kterých se podílí celý svět. Nejdůležitější politické otázky dané doby se do přípravy, průběhu i hodnocení olympijských her promítají. Tradičně je tento fenomén spojován s „hrami propagandy“ v Berlíně v roce 1936, které byly ovládnuty nacisty, z doby studené války jsou známé v historii bezprecedentní bojkoty her v letech 1980 a 1984.

Ve své bakalářské práci analyzuji právě politické aktivity spojené s olympijskými hrami konanými v roce 1980 v Moskvě. Jejich bojkot mnoha zeměmi reagoval na tehdejší mezinárodní strategii Brežněvova Sovětského svazu. Zjišťuji, jak sovětská diplomacie na vyhlášení bojkotu reagovala, jakými metodami a jak úspěšně usilovala o změnu odmítavého stanoviska zahraničních politiků.

Prameny a literatura

Obsah zpráv dobových oficiálních médiích komunistických zemí, kde bylo sdělení povětšinou cenzurováno mj. s cílem prosazování komunistické ideologie, se v hodnocení bojkotu rozcházel s veřejnou diskusí v západních zemích, kde byla naopak svoboda slova a tisku. Proto jsem vzala v potaz některé dobové deníky z bývalých komunistických zemí, zejména československé *Rudé právo* a německý deník *Neues Deutschland*. To mi pomohlo reflektovat vztahy mezi Sovětským svazem a státy, které se olympijských her účastnily nebo je bojkotovaly.

Pro pochopení kontextu ruských dějin 20. století jsem si vybrala dílo *Dějiny Ruska 20. století – díl II* od Andreje Borisoviče Zubova, ruského historika a mj. bývalého profesora Statního institutu mezinárodních vztahů v Moskvě (*Moskovskiy gosudarstvennyy institut mezhdunarodnykh otnosheniy*, MGIMO). S pomocí této knihy se snažím analyzovat události,

kteřé předcházely bojkotu moskevské olympiády a zároveň pochopit chování nejvyšších sovětských představitelů.

Z ruské historiografie stojí za zmínku profesor Igor B. Orlov a jeho článek *Games of the XXII Olympiad as an Instrument of Soviet Cultural Diplomacy*, který přináší popis vzniku olympijského „megaprojektu“ a zkoumá, zdali měl bojkot olympijských her v Moskvě vůbec nějaký dopad na rozvoj sportovních vazeb a mezinárodní cestovní ruch do SSSR. Dalšími vědeckými články, které se zabývají politickými aspekty moskevské olympiády jsou *Olympiáda-80: Sovětská megalúdlost v kontextu studené války* («Олимпиада-80»: Советское мегасобытие в контекстах «холодной войны») od Olgy Čepurné, která působí na Petrohradské univerzitě a *Olympijská megaakce 1980: Informace a osvěta propagandistické nástroje sovětské diplomacie* (Мегасобытие «олимпиада-80»: Информационно-пропагандистский инструментарий советской ивента – дипломатии) od R. V. Milovanové, doktorandce na Jihouralské státní univerzitě. První zmiňovaný článek vychází z nedávno odtajněných a částečně zveřejněných oficiálních dokumentů jako byla usnesení ÚV KSSS či zprávy a memoranda struktur spojených s organizací olympiády a přináší nové poznatky, jak se sovětská strana roky připravovala na olympijské hry v Moskvě, které byly první akcí takového rozsahu v historii SSSR. Článek od Milovanové to nejen potvrzuje, ale nabízí i detaily ohledně infrastruktury a výstavby několika středisek.

I přesto, že se američtí sportovci her v Moskvě neúčastnili, vyšly zde práce, které se celou situací kolem olympijských her zabývají. Obsahují cenný pohled na bojkot her z pohledu Američanů a také jejich sportovců. Například Nicholas Sarantakes se v jeho práci *Dropping the Torch* zabývá jak historií olympijských her v Moskvě, tak i samotným bojkotem a jednáními, která k němu vedla. Sarantakes mimo jiné tvrdí, že Carterova administrativa si nebyla vědoma fungování Mezinárodního olympijského výboru, a proto v souvislosti s bojkotem nedodržela správný protokol. Podle něho to nebyl Carter, kdo vedl bojkot her, ale jeho poradci, kteří věřili, že bojkot je nutný, a přesvědčili tak Cartera, že je to nejlepší řešení. Nakonec se Sarantakes domnívá, že to byl právě bojkot her v roce 1980, který eskaloval studenou válku a narušil détente, a nikoli sovětská invaze do Afghánistánu. Ještě před samotnými hrami vyšly v angličtině práce sovětských autorů, ale ty lze považovat za materiály propagačního charakteru, které měly dokázat připravenost Sovětů. Na tomto místě musím také

zmínit bratry Toma a Jerryho Caraccioli, kteří ve své knize *Boycott: Stolen Dreams of the 1980 Moscow Olympic Games* zachycují nejen příběh 18 elitních amerických sportovců, kteří se i přes tvrdý trénink nakonec nemohli her účastnit, ale i sovětskou invazi do Afghánistánu, která stála za bojkotem her.

Pro pochopení celého bojkotu her v Moskvě je zásadní pochopení jednak spojitost sportu a politiky a jednak mezinárodní situaci. K tomu jsem využila studii od historičky Agnes Bresselau von Bressensdorf *Frieden durch Kommunikation. Das System Genscher und die Entspannungspolitik im Zweiten Kalten Krieg 1979-1982/83*, která působí na Ústavu pro soudobé dějiny v Mnichově. Autorka se ve své práci soustředí na období uvolnění a následné krize mezi lety 1979-1983, které vyústilo v opětovné zhoršení vztahů mezi Západem a Východem. Dalším německým autorem, který se věnuje postoji bývalé NDR k bojkotu jsem použila práci německého sportovního novináře Willi Phillip Knechta *Der Boykott. Moskaus missbrachte Olympiade*. Jak již název jeho práce napovídá, celá olympiáda byla zneužita k politickým bojům mezi Západem a Východem.

Sport a politika

V minulosti se často volalo po oddělení sportu a politiky a občas se dokonce popírala jejich vzájemná souvislost. Je však zřejmé, že vzájemná souvislost mezi oběma kulturními prvky existovala a stále existuje v nejvyšší míře, zejména na olympijských hrách. De facto sport je s politikou propojen od samého počátku lidské existence, kdy člověk musel být úspěšným lovcem, aby přežil. K tomu využíval nejrůznějších nástrojů jako oštěp, prak nebo luk a šíp a tyto dovednosti musel trénovat. Pro každou komunitu byli schopní lovci a bojovníci nezbytnou součástí a z dnešního pohledu můžeme lov přirovnat ke sportovním schopnostem, které sloužily i politice. Dnes samozřejmě nelze předpokládat, že by veškerý vývoj lidstva byl veden soutěžními ohledy a snahou stát se lepším, a ne každý byl lovcem.

Z této úvahy se dá vyvodit politická povaha sportu, která přivádí k další otázce, totiž zda lze sport a politiku nějak od sebe oddělit. Je překvapující, že na některých místech stále existují političtí aktéři, kteří potvrzují autonomii těchto dvou oblastí. Dokonce i současný předseda Mezinárodního olympijského výboru (MOV) Thomas Bach uznává, že názor o oddělení

sportu a politiky, který v posledních dnech často převládá, potřebuje reformní myšlení a následně i požadavky:

„To je špatný přístup, který si už nemůžeme dovolit. Žijeme uprostřed společnosti, a to znamená, že musíme spolupracovat s politiky, kteří řídí tento svět.“¹

V Sovětském svazu byl sport oficiálně prezentován jako součást veřejné sféry, nezávislé na politice.² Čepurnaya to vysvětluje tak, že je tento přístup totožný s marxistickým přístupem ke sportu, který ho vnímal jako *náboženství*. Sport byl vnímán jako prostředek podřízenosti, udržování třídních hranic a zavedeného systému nadvlády v kapitalistické společnosti.³ Není proto divu, že nejvyšší zástupci KSSS mnoho let usilovali o pořádání olympijských her právě na půdě Sovětského svazu, což se jim i v roce 1980 podařilo.

¹ IOC-Chef Bach: *Sport nicht mehr von Politik zu trennen*. Online. Fokus.de. 20.9.2014. Dostupné z: https://www.focus.de/sport/mehrsport/sportpolitik-ioc-chef-bach-sport-nicht-mehr-von-politik-zu-trennen_id_4147494.html. [citováno 2024-01-02].

² ЧЕПУРНАЯ, Ольга. *Olympiada-80: Sovetskoye megasobytiye v kontekstakh «kholodnoy voyny» («Олимпиада-80»: Советское мегасобытие в контекстах «холодной войны»)*. Online. Zhurnal sotsiologii i sotsial'noy antropologii (Журнал социологии и социальной антропологии), 2013, s. 41. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/olimpiada-80-sovetskoe-megasobytie-v-kontekstah-holodnoy-voyny>. [citováno 2024-01-02].

³ Tamtéž.

1. Olympijské hry v SSSR

1.1. Rozhodnutí o pořádání olympijských her v Moskvě

Díky uvolnění napětí v 70. letech si velká část světa dokázala představit, že by se olympijské hry mohly konat v Sovětském svazu. Již v roce 1969 požádala Moskva o uspořádání olympijských her, které se měly konat v roce 1976. Dalšími kandidáty byla města Los Angeles a Montreal. S 28 hlasy byla Moskva po prvním kole hlasování na prvním místě s relativní většinou, následována Montrealem s 25 hlasy a Los Angeles se 17 hlasy. Přesto bylo na 69. zasedání MOV v Amsterdamu rozhodnuto ve prospěch Montrealu. Rozhodujícím faktorem bylo druhé kolo hlasování stanovené v následném postupu, do kterého byli zařazeni pouze dva žadatelé s nejvyšším počtem hlasů. Montreal zvítězil 41 hlasy proti 28.⁴ Mezinárodní olympijský výbor byl za toto politické hlasování ostře kritizován. Vlna rozhořčení nad nedostatečnou podporou komunistických voličů v MOV vedla v následujícím období k obvinění Mezinárodního olympijského výboru z antikomunistického postoje. Sovětská tisková agentura TASS mimo jiné uvedla, že „někteří členové MOV se neřídili úvahami o rozšíření a upevnění olympijského hnutí, ale osobními, politickými sympatiemi nebo antipatiemi“, a obvinila MOV, že „pořádání olympijských her považuje za výsadu západních zemí.“⁵ Hlasitě se také uvažovalo o možném bojkotu her v Montrealu. Sovětský ministr sportu Pavlov k tomu řekl:

„Není pochyb o tom, že Západ zneužívá sport k politickým a ideologickým účelům. Existuje proto dobrý důvod předpokládat, že se Sovětský svaz nezúčastní olympijských her v roce 1976.“⁶

Nebylo tedy překvapením, že se ruská metropole o čtyři roky později opět ucházela v dalším nabídkovém řízení o pořádání olympijských her v roce 1980 ve své zemi. Tentokrát s úspěchem. Nakonec 23. října 1974 na 75. zasedání Mezinárodního olympijského výboru ve Vídni zvítězila Moskva, která jasně porazila svého konkurenta Los Angeles s výsledkem 39 hlasů proti 20.⁷ Poprvé tak byla organizace olympijského festivalu svěřena komunistickému

⁴ Zajímavý detail: 28 hlasů získaných v obou kolech hlasování přesně odpovídá počtu členů ze zemí s komunistickou dominancí zastoupených v MOV. V důsledku toho se všichni členové komise, kteří v předchozím hlasování hlasovali pro Los Angeles, zřejmě postavili na stranu Montrealu.

⁵ KNECHT, Willi Phillip. *Der Boykott. Moskaus missbrachte Olympiade*. Köln, 1980, s. 23-24.

⁶ Tamtéž.

⁷ TUPPER, Fred. *Olympics Vote Today On '80 Site*. Online. The New York Times. October 23, 1974. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1974/10/23/archives/olympics-vote-today-on-80-site-moscow-choice-to-win-vote-for-1980.html>. [citováno 2024-01-02].

státu. Reakce na výsledek voleb byla podle očekávání nejednoznačná. Na jedné straně převládala radost z volebního triumfu, na druhé straně se na Západě rozhořely první diskuse o bojkotu pouhých 17 dní po rozhodnutí ve Vídni. Východiskem této snahy byla obava sovětského disidenta Andreje Sacharova, aby se SSSR „zbavil“ všech odpůrců režimu ještě před zahájením olympijských her ve vlastní zemi. Sacharovovo podezření se potvrdilo. Političtí disidenti byli postupně odsouzeni a uvězněni.

Na tomto místě je třeba zmínit, že uspořádání olympijských her Sovětským svazem Brežněv z počátku nepodporoval. Hry byly organizovány během hospodářského období SSSR, které ruští historici nazývají „období stagnace“. Jak ukazují dokumenty zpřístupněné po perestrojce, Brežněv opakovaně navrhoval opustit organizaci her. Zde je to, co napsal politbyru v prosinci 1975: *„Nějak se [situace] vyvinula tak, že jsme se rozhodli uspořádat olympiádu v SSSR. Tato akce stojí obrovské sumy. Možná bychom měli přehodnotit tuto otázku a vzdát se pořádání olympijských her. [...] Někteří soudruzi mi navrhli, že existuje způsob, jak se olympiády vzdát zaplacením malého příspěvku ve formě pokuty.“*⁸ Poukázal také na to, že do země mohou vstoupit západní tajní agenti, kteří by mohli odhalit určité „skandály“ na Západě, například ohledně bytové situace sovětských občanů.

Přesto se olympijské hry v Moskvě, ale i v dalších městech Sovětského svazu (Leningrad, Kyjev, Minsk, Tallinn) nadále připravovaly a skutečnost, že Sovětský svaz bude první socialistickou zemí, která olympijské hry bude hostit, byla zvýrazněna v tisku.

V souvislosti s neustálým porušováním lidských práv v SSSR se na Západě brzy objevily první protesty proti umístění olympijských her v roce 1980. V květnu 1978 vyzvaly noviny Sunday Times britskou vládu k co nejrozsáhlejšímu bojkotu. V témže roce se k pořádání her ve východním bloku vyjádřili i političtí představitelé Austrálie, Izraele a Velké Británie. Podle britského ministra zahraničí Davida Owena: *„By Sověti neměli považovat za jisté, že se hry v Moskvě skutečně uskuteční,“* a to z bezpečnostních důvodů.⁹

⁸ ORLOV, Igor. *Games of the XXII Olympiad as an Instrument of Soviet Cultural Diplomacy*. Online. Higher School of Economics Research Paper No. WP BRP 182/HUM/2019. 21.11.2019, s. 18. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3489798. [citováno 2024-01-02].

⁹ RIORDAN, Jordan. *Great Britain and the 1980 Olympics: Victory for Olympism*. *Current Research on Peace and Violence* 5, no. 2/3 (1982): 144–58. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40724938>. [citováno 2024-01-02].

1.2. Příprava na konání 22. olympijských her v Moskvě

Přípravy na Olympijské hry 80 začaly čtyři roky před samotným zahájením. Především to ovlivnilo vzhled všech měst SSSR – olympijský medvěd a kruhy byli nyní všude. Těsně před vypuknutím olympijských her v roce 1980 byla na jihozápadě Moskvy postavena olympijská vesnice a obytný komplex pro zahraniční sportovce. Kromě jednotlivých bytů se na jejím území nacházely tréninkové základny, koncertní sál nebo rekreační prostory. V komplexu byly bary, restaurace, kadeřnictví, obchody, školy a školky. Územím olympijské vesnice jezdily tiché elektrické vagony, které zajišťovaly dopravu po celém sportovním městečku.¹⁰

Kvůli olympijským hrám se proměnilo také moskevské metro. Pro cizince to bylo skutečné muzeum – krásné a majestátní. K lesklému vzhledu přispěly rychlé eskalátory a elektronické hodiny ukazující čas s přesností na sekundy. Změnilo se také osvětlení, kdy ve vozech byly instalovány jasné zářivky. Stanice byly hlášeny ve dvou jazycích – ruštině a angličtině. A na jízdenkách byly nápisy v angličtině, němčině a francouzštině.¹¹

Na počest moskevských olympijských her vydávala Státní banka SSSR v letech 1975 až 1982 zlaté, stříbrné a platinové mince vzoru 1923 se znakem RSFSR. V SSSR ale nesloužily jako platební prostředek. Pamětní mince se prodávala cizincům a používala se v zahraničních obchodních transakcích. V současné době se prodávají jako investiční mince.¹²

Olympijské hry v Moskvě nebyly událostí pro obyčejné lidi, protože na sportoviště měli mít přístup pouze „zasloužilí“ a „spolehliví“ sovětské občane.¹³ Z toho jasně vyplývá, že navenek měl být šířen jednotný obraz loajální k režimu. V televizi se nesměli objevit žádní občane, kteří by například prostřednictvím plakátů šířili nepravdivé poselství proti Sovětskému svazu a jeho politice. Nejednalo se o svobodné vytváření názorů, ale o explicitní sebeobraz, který chtěla

¹⁰ CHEPURNAYA, 2013, s. 48-49.

¹¹ TOMILINA, N.G.; KONOVA, T. Yu.; PROZUMENSHCHIKOV, M. Yu. *Pyat' kolets pod kremlevskimi zvezdami [Tekst] : dokumental'naya khronika Olimpiady-80 v Moskve (Пять колец под кремлевскими звездами [Текст] : документальная хроника Олимпиады-80 в Москве)*. Moskva, 2011. 939 s., 25 sm. - (Rossiya. XX vek : Dokumenty).

¹² KAMENSHIKOV, Denis. Monety, vypushennyje k Olimpiade-1980, vpervye predstavleny v Ekaterinburge (Монеты, выпущенные к Олимпиаде-1980, впервые представлены в Екатеринбурге). Online. Tass.ru. 5.2.2014. Dostupné z: <https://tass.ru/ural-news/940263>. [citováno 2024-01-02].

¹³ KNABE, Bernd. *Zur politischen Funktion der Olympischen Sommerspiele 1980*. Online. Köln, 1981, s. 2. Dostupné z: <https://www.bisp-surf.de/Record/PU198407001335>. [citováno 2024-01-02].

hostitelská země prezentovat světu. Všichni občané a hosté Sovětského svazu by měli tyto hry podpořit.

Moskevská olympiáda je řazena k tzv. „mega akcím“,¹⁴ což jsou rozsáhlé kulturní události a přehlídky, které jsou dramatické, přitahují velkou pozornost veřejnosti a mají mezinárodní význam. Důležité je si také uvědomit, že tento typ akcí přitahuje zvýšenou pozornost médií, která organizují celosvětové přenosy. To bylo jasné i nejvyšším představitelům Sovětského svazu, kteří se na tuto mega událost několik let připravovali a nechtěli nic zanedbat.¹⁵ Rozsáhlé přípravy započaly již v roce 1975, kdy v únoru téhož roku vydal Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu výnos „O přípravě letních olympijských her v Moskvě v roce 1980.“¹⁶

Nicméně nezávislost sportu a politiky není v socialistických zemích možná. Sovětské vedení se snažilo využít olympijské hry k *ideologickým účelům* a považovalo jejich mediální pokrytí za účinný nástroj propagandy.¹⁷ I proto bylo v rámci Organizačního výboru «Olympiády 1980» zřízeno samostatné oddělení propagandy. ÚV KSSS vše přísně kontroloval, nejen propagandu a kontra-propagandu, ale i výstavbu, výdaje, mezinárodní kontakty a smlouvy.¹⁸ Sověští organizátoři chtěli, aby moskevská olympiáda předčila všechny předchozí a ukázala celému světu „výhody socialistického systému“.¹⁹ Cílem celé mega akce bylo především zlepšení mezinárodního *image* SSSR a posílení vlasteneckého citění, přičemž se povedlo splnit pouze to.²⁰

¹⁴ MILOVANOVÁ, R. V. Megasobytiye «olimpiada-80»: Informatsionno-propagandistskiy instrumentariy sovetskoy ivent – diplomatii (Мегасобытие «олимпиада-80»: Информационно-пропагандистский инструментарий советской ивент – дипломатии). Online. Upravleniye v sovremennykh sistemakh (Управление в современных системах), 2016, s. 50. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/megasobytiye-olimpiada-80-informatsionno-propagandistskiy-instrumentariy-sovetskoy-ivent-diplomatii>. [citováno 2024-01-02].

¹⁵ Tamtéž, s. 51.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ CHEPURNAYA, 2013, s. 42.

¹⁹ ORLOV, Igor. *Games of the XXII Olympiad as an Instrument of Soviet Cultural Diplomacy*. Online. Higher School of Economics Research Paper No. WP BRP 182/HUM/2019. 21.11.2019, s. 18. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3489798. [citováno 2024-01-02].

²⁰ CHEPURNAYA, 2013, s. 43.

2. Mezinárodní situace v 80. letech 20. století

Od konce 60. do konce 70. let dochází k výraznému uvolnění v politice mezi Východem a Západem, na němž se významně podílel Leonid Iljič Brežněv, který byl v letech 1964-1982 generálním tajemníkem Komunistické strany Sovětského svazu. Détente bylo možné mimo jiné proto, že byl svými západními kolegy jednoznačně považován za předvídatelnějšího a schopnějšího jedince než jeho předchůdce Nikita Sergejevič Chruščov. Na druhou stranu zlepšení zahraničních vztahů umožnila i vnitropolitická situace, v níž se v té době nacházelo mnoho západoevropských zemí.

Příkladem západoevropského státu, který za Brežněva aktivně spolupracoval se Sovětským svazem, byla Francie. Za Charlese de Gaulla, kdy Francie v roce 1966 vystoupila z NATO, francouzský prezident pravidelně zdůrazňoval význam francouzsko-sovětského přátelství a prohlašoval, že Sovětský svaz je součástí evropského kontinentu v politickém smyslu: „*Ano, je to Evropa od Atlantiku po Ural, je to Evropa, všechny ty staré země, kde se zrodila a vzkvétala moderní civilizace, je to celá Evropa, která bude rozhodovat o osudu světa.*“²¹ Tato skutečnost byla silně zdůrazňována v sovětských sdělovacích prostředcích a vyplývala i z francouzsko-sovětské deklarace podepsané u příležitosti de Gaullovy státní návštěvy v Moskvě v roce 1966.

Jeho zahraniční politika vůči Sovětskému svazu pokračovala i za De Gaullova nástupce Georgese Pompidoua. Ten v 70. letech pravidelně navštěvoval Sovětský svaz a oznámil společnou spolupráci v mnoha oblastech, zejména ve vědě: Sověti například obdrželi od Francouzů první evropský systém barevného přenosu analogového televizního signálu SECAM (Séquentiel couleur à mémoire).²² Od začátku Brežněvova funkčního období probíhala také intenzivní vědecká a průmyslová spolupráce mezi SSSR a Itálií. Ve městě Toljatti (na řece Volze) byla postavena velká automobilka, kde se vyráběly automobily italské značky Fiat.

²¹ ANCEAU, Éric. *De Gaulle et l'Europe*. Encyclopédie d'histoire numérique de l'Europe. Online. 20.6.2020. Dostupné z: <https://ehne.fr/fr/encyclopedie/thematiques/reactions-internationales/arbitres-et-arbitrage-en-europe-depuis-l'epoque-moderne/de-gaulle-et-l'europe#:~:text=Ainsi%2C%20dans%20son%20célèbre%20discours,comme%20un%20démultiplicateur%20de%20puissance.> [citováno 2024-01-02].

²² VICHNEY, Nicolas. Londres et Bonn repoussent une suggestion franco-soviétique en faveur du procédé S.E.C.A.M.-IV. Online. Le Monde. 15.7.1966. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/archives/article/1966/07/15/londres-et-bonn-repoussent-une-suggestion-franco-sovietique-en-faveur-du-procede-s-e-c-a-m-iv_2691879_1819218.html. [citováno 2024-01-02].

Spolková republika Německo byla také jednou ze západoevropských zemí, které se na konci 60. let začaly sbližovat se SSSR. K tomuto převratu došlo poté, co byl Willy Brandt zvolen prvním sociálnědemokratickým kancléřem Spolkové republiky Německo. Za jeho vlády se politika východního bloku výrazně změnila. Především byl od počátku připraven řešit geografické problémy v Evropě. Pro Sovětský svaz to byl důležitý moment, který umožnil další jednání mezi SRN a SSSR, a tak se v srpnu 1970 uskutečnila vůbec první návštěva německého kancléře. V Kremlu byla podepsána takzvaná Moskevská smlouva, která znamenala zlom ve vztazích mezi Východem a Západem. Jako první spolkový kancléř [Willy Brandt] „*již nezpochybňoval územní změny po roce 1945 [...], považoval hranici mezi Odrou a Nisou, hranici mezi SRN a NDR a hranice ostatních evropských států za navždy nedotknutelné.*“²³ Tím byla NDR prohlášena za suverénní stát i jedním ze západoevropských států, další podobné smlouvy následovaly mezi SRN a Polskem, NDR či Československem a konečně v roce 1971 mezi SSSR, USA, Velkou Británií a Francií, což představovalo určité řešení německé otázky.

Vřelé politické vztahy s Finskem, které v roce 1946 navázal finský prezident Juho Kusti Paasikivi, pokračovaly i za vlády L. I. Brežněva. I z tohoto důvodu byly Helsinky často vybírány jako místo konání různých konferencí týkajících se konfliktu mezi Východem a Západem. Jedním z nejdůležitějších setkání byla Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE), která se konala v roce 1975, jejímž výsledným dokumentem je Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Helsinkách, který podepsalo 35 států. Zatímco bod „*dodržování lidských práv a základních svobod, včetně svobody myšlení, svědomí, náboženského vyznání nebo přesvědčení*“ byl akcentován především západní Evropou, ale i USA a Kanadou jako nejdůležitější výsledek setkání a částečně se prosadil i ve východní Evropě (například větší tolerancí vůči disidentům v jednotlivých komunistických státech), v Sovětském svazu se „*slavil*“ jiný bod – a to suverenita a nedotknutelnost hranic, což byla pro SSSR citlivá otázka od konce druhé světové války. Podle tehdejšího sovětského ministra zahraničí A. A. Gromyka: „*Jak je známo, na konci války byly hranice několika evropských států překresleny a tyto hranice jsou spravedlivé. Stabilita těchto hranic dohodnutých na Jaltě a v Postupimi je základem bezpečnosti Evropy. [...] Konference [o bezpečnosti a spolupráci v*

²³ EINHART, Lorenz. *Willy Brandt. Deutscher – Europäer – Weltbürger*. Stuttgart, 2012, s. 159.

Evropě] udělala tlustou čáru za druhou světovou válkou, potvrdila hranice v Evropě a stanovila základní zásady mírových vztahů mezi státy.“²⁴

25. prosince 1979 se SSSR rozhodl k invazi do Afghánistánu a jeho agrese vyvolala protesty mezi sovětskými disidenty; jak se však ukázalo během perestrojky, částečně ji kritizovali i někteří členové komunistické strany. Pracovník zahraničního oddělení ÚV KSSS A. S. Černjajev 30. prosince 1979 poznamenal k sovětské intervenci tato slova: „*Podnikli jsme akci, která zůstane v povědomí světového veřejného mínění v řadě s událostmi ve Finsku v roce 1939 a v Československu v roce 1968. Jsme ve velmi nebezpečné, šílené situaci pro zemi vládců, který není schopen vyhodnotit, co a proč dělá.*“²⁵

Dění v Afghánistánu Západem skutečně otřásl. Americký prezident Jimmy Carter obvinil Sovětský svaz, že „usiluje o přístup k Perskému zálivu a jeho ropnému bohatství“²⁶, a založil na tom Carterovu doktrínu, v níž prohlásil Blízký východ za sféru vlivu USA. Ještě v lednu 1980 přijaly USA v reakci na sovětskou intervenci 26 opatření (například omezení sovětského rybolovu, omezení prodeje moderních technologií do SSSR nebo embargo na dodávky obilí do SSSR).²⁷ Z hlediska politiky détente, kterou obě světové mocnosti prosazovaly po celé desetiletí, bylo nejvíce překvapivé odložení smluv SALT II, které mělo vést k dalšímu omezení systémů jaderných strategických zbraní. Americká vláda byla přesvědčena, že evropsí spojenci budou postupovat stejným směrem.

Ve dnech 5. až 9. ledna 1980 se konalo mimořádné zasedání Rady bezpečnosti Spojených národů. Hnutí nezúčastněných zemí vypracovalo rezoluci vyzývající k okamžitému stažení sovětských vojsk z Afghánistánu. „*I když rezoluce podle očekávání kvůli sovětskému vetu neprošla, široká a napříč bloky směřující kritika Moskvy byla skutečně překvapivá a působivá.*“²⁸ Tato skutečnost ještě neznamenalala pro Moskvu žádné přímé důsledky, ale byla důležitým základem pro politický vývoj v následujících letech. Ačkoli americký prezident trval na tom, aby se k hospodářským sankcím proti SSSR připojili i ostatní členové NATO, země

²⁴ GROMYKO, Andrej. *Erinnerungen*. Düsseldorf, 1989, s. 262-263.

²⁵ CHERNYAEV, Anatolij Sergeevich. *Sovmestnyj ischod. Dnevnik dvuch epoch. 1972-1991*. Moskva, 2008, s. 386.

²⁶ ZUBOV, Andrej. *Dějiny Ruska 20. Století – 2. Díl: 1939-2007*. Argo, 2015.

²⁷ BRADSHER, Henry S. *Afghan Communism and Soviet Intervention*. Oxford, 1999, s. 103.

²⁸ BRESSELAU VON BRÉSSENDORF, Agnes. *Frieden durch Kommunikation. Das System Genscher und die Entspannungspolitik im Zweiten Kalten Krieg (1979-1982/83)*. Berlin/Boston, 2015, s. 123.

NATO s výjimkou Velké Británie nebyly touto myšlenkou příliš nadšeny a americký „návrh“ byl prozatím odložen.²⁹

Důsledky pro SSSR se měly projevit zejména na diplomatické úrovni, z Moskvy byli odvoláni velvyslanci některých západních států a velmi rychle se začalo jednat o možném bojkotu nadcházejících olympijských her v Moskvě. Invazi sovětských vojsk do Afghánistánu ostře kritizovala také Čínská lidová republika, která ji považovala za další důkaz imperialistické politiky Sovětského svazu. Až do perestrojky bylo stažení sovětských vojáků z Afghánistánu jednou ze tří podmínek³⁰, aby ČLR zlepšila zahraničněpolitické vztahy mezi oběma státy.³¹

²⁹ BRESSELAU VON BRESSENDORF, 2015, s. 124-125.

³⁰ Dalšími podmínkami „normalizace“ vztahů bylo stažení sovětských vojáků z Mongolska a stažení vietnamských vojáků z Kambodže.

³¹ HARRIS, Lillian Craig. *China's Response to Perceived Soviet Gains in the Middle East Asian Survey* 20, no. 4. 1980, s. 362–72. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2643863>. [citováno 2024-01-02].

3. Bojkot olympijských her v Moskvě

Vpád sovětských vojsk do Afghánistánu 26. prosince 1979 byl poslední kapkou. Měsíce příprav na olympiádu byly ohroženy a celá diskuse dostala zcela nový rozměr. SSSR tento zásah legitimizoval jako „sousedskou pomoc“, která se odvíjí od paktu o vzájemné pomoci podepsaného v roce 1978.³² Západním zemím v čele s USA se tím naskytla příležitost k tomu, aby se postavily proti Moskvě.

Západní svět zpochybnil motivy tohoto zásahu a považoval ho za projev socialistické expanzivní politiky a za důkaz omezené ochoty Sovětů k détente. Jimmy Carter na tyto události reagoval velmi ostře, a kromě politických a hospodářských odvetných opatření poprvé veřejně navrhl možnost bojkotu, pokud by Sovětský svaz v budoucnu pokračoval ve své politice s takovou agresivitou. Již 1. ledna 1980 zasedalo NATO a při této příležitosti vyzvaly vlády Spojených států, Spojeného království spolu s Kanadou k bojkotu olympijských her.³³ Svůj návrh předali MOV a tím dostal Sovětský svaz ultimátum, aby okamžitě stáhl své jednotky z Afghánistánu.³⁴

Předseda MOV Killanin se snažil situaci uklidnit a zopakoval, že sportovci jsou na olympijských hrách nejvyšší prioritou a že politické důvody by neměly být využívány k tomu, aby jim byla účast odepřena.³⁵ Byl připraven je bránit ze všech sil a nejprve se postavil proti výzvam k bojkotu a k odložení her.

Po zavedení ekonomických sankcí proti SSSR americkým prezidentem Carterem vyvstala otázka účasti na olympijských hrách, které Sovětský svaz navzdory svým ekonomickým problémům intenzivně připravoval.³⁶ Carterovy přísné sankce se zpočátku nesetkaly všude s pochopením. Pouze Velká Británie a Kanada považovaly jeho protiútok za vhodný. Francie se od Carterovy zvolené cesty zcela distancovala, zatímco ostatní evropské státy se k požadavkům stavěly zdrženlivě. Zejména SRN se ocitla v nejisté pozici. Na jedné straně chtěla pokračovat

³² NEWELL, Richard S. *Soviet Intervention in Afghanistan*. The World Today 36, no. 7, 1980, s. 250–58. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40395196>. [citováno 2024-01-02].

³³ CHEPURNAYA, 2013, s. 50.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ The Lord Killanin. In: *Olympic Review*, No. 147, January-February 1980.

³⁶ CHEPURNAYA, 2013, s. 51-52.

v politice détente a udržovat ekonomické spojení s Východem, na druhé straně se to nedalo skloubit s požadavky solidarity spojence NATO.

Jak USA, tak Kanada dali Sovětům ultimátum, aby se z Afghánistánu stáhli do poloviny února.³⁷ Hovořilo se také o možné podpoře bojkotu z čínské strany. 20. ledna Carter adresoval prezidentovi USOC³⁸ Robertu Kaneovi dopis, v němž mu doporučil, aby se moskevských her nezúčastnil, pokud se sovětská vojska do měsíce nestáhnou z Afghánistánu: „*A olympijskému výboru jsem oznámil, že vzhledem k invazi sovětských vojsk do Afghánistánu ani americký lid, ani já nepodpoříme vyslání olympijského týmu do Moskvy.*“³⁹ Jeho názor podpořila nejen Sněmovna reprezentantů USA, která v hlasování 24. ledna rozhodla o odložení, zrušení nebo bojkotu her, pokud se sovětská vojska nestáhnou z Afghánistánu s poměrem hlasů 386:12, ale i většina občanů USA (celkem 63 %).⁴⁰

Američané vnímali olympijské hry jako významný prvek sovětské propagandy a srovnávali je s nacistickou propagandou. Bojkot Sovětského svazu však měl být proveden „obratněji“ než bojkot nacionálně socialistického Německa: „Bojkot Německa tehdy selhal – s katastrofálními následky. To by se v případě Sovětského svazu nemělo opakovat.“⁴¹ Navzdory rostoucímu tlaku Killanin ale o odložení her neuvažoval. Znovu vyzval obě velmoci, aby se nevměšovaly do sportovních záležitostí. Carter nadále argumentoval, že je v ohrožení světový mír a také národní bezpečnost, následně oznámil, že pokud USOC nebude spolupracovat, výrazně omezí financování sportovního odvětví.⁴²

Politici experti označili postup amerického prezidenta za velmi sofistikovaný manévr. Výzva k bojkotu se tak stala ideálním základem pro realizaci vnitropolitických a

³⁷ LANE, Deserae. Sports and foreign policy : President Jimmy Carter and the 1980 Moscow Olympics boycott. 2018. College of Arts & Sciences Senior Honors Theses, s. 154. Dostupné z: <https://ir.library.louisville.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1236&context=honors>. [citováno 2024-01-02].

³⁸ Olympijský výbor Spojených států amerických, angl. United States Olympic & Paralympic Committee.

³⁹ CARACCIOLI Tom; CARACCIOLI, Jerry. *Boycott: Stolen Dreams of the 1980 Moscow Olympic Games*. Washington, 1980, s. 59.

⁴⁰ HUNTER, Marjorie. *OLYMPIC BAN BACKED; House Votes 386 to 12 to Support President on a Boycott of Games Many Athletes Are Opposed HOUSE GIVES BACKING TO OLYMPIC BOYCOTT Two Loves: Vodka and Sports*. Online. The New York Times. 25.1.1980. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1980/01/25/archives/olympic-ban-backed-house-votes-386-to-12-to-support-president-on-a.html>. [citováno 2024-01-02].

⁴¹ BRESSELAU VON BRESSERSDORF, 2015, s. 127.

⁴² CARTER, Jimmy. *Letter to the President of the U.S. Olympic Committee*. January 20, 1980. Dostupné z: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/letter-the-president-the-us-olympic-committee-the-1980-summer-olympics-games-be-held>. [citováno 2024-01-02].

zahraničněpolitických zájmů. Bojkot olympijských her byl v té době relativně nejúčinnějším opatřením, které mělo poškodit touhu Sovětů po prestiži. Takový sabotážní čin snížil riziko vlastního ohrožení a finanční zátěže na minimum, ale zároveň připravil SSSR o možnost konkurovat svému největšímu protivníkovi. Probíhající diskuse o bojkotu navíc Carterovi poskytl příležitost odvést pozornost od jeho vlastních politických a ekonomických problémů. Aféra Watergate, obchodní deficit a neúspěšné ukončení války ve Vietnamu ztratily tolik pozornosti stejně jako slabost dolaru, rostoucí trend míry nezaměstnanosti a teheránská krize s rukojmími, která probíhala ve stejnou dobu. Pošramocenou národní hrdost Američanů dokázala obnovit snaha zasadit Sovětskému svazu ránu.⁴³

V té době si sovětská strana byla stále jistá, že se olympijské hry v Moskvě uskuteční a že se kdyžtak jen několik států světa rozhodne hry bojkotovat. Ještě v lednu očekávali Sověti účast 125 až 130 zemí. Kreml si zároveň uvědomoval, že letní hry budou s velkou pravděpodobností zpolitizovány. *„Zároveň však bylo třeba říci, že Letní olympijské hry 1980 měly v zahraničí nejen přátele, ale i nepřátele, kteří se snažili tuto sportovní událost zneužít k očerňování a hanobení SSSR a k otravování politické atmosféry ve světě. [...] Tyto machinace jsou však všude pokrokově smýšlející veřejnosti náležitě odmítány,*“ řekl Ignatij Novikov, místopředseda Rady ministrů Sovětského svazu a předseda organizačního výboru olympijských her v Moskvě.⁴⁴

Návrhy USA od počátku podporovala Velká Británie, která se rovněž vyslovila pro hospodářské sankce. Sport byl v Británii v předchozích letech vnímán jako „ze své podstaty apolitická“ záležitost, přesto vláda Margaret Thatcherové vyzvala britské sportovce, aby bojkotovali olympijské hry v Moskvě na protest proti sovětské invazi do Afghánistánu.⁴⁵ Francie se naopak snažila vést suverénní politiku nezávislou na USA. Nechtěla také narušit relativně dobré zahraniční vztahy se Sovětským svazem, na kterých obě země pracovaly v 70. letech. Francie proto vyzvala k politickým jednáním namísto bojkotu her, což západoněmecký velvyslanec v Paříži označil za „částečnou slepotu“.⁴⁶ Ani Spolková republika Německo však zpočátku neprosazovala okamžitý bojkot, nýbrž vyzývala k diplomatickým jednáním v rámci

⁴³ BRESSELAU VON BRESSERSDORF, 2015, s.128.

⁴⁴ Neues Deutschland, 4. Januar 1980, 35., 3. (Berlin 1980), s. 7.

⁴⁵ SKINNER, Robert. Antidiscrimination: Racism and the Case of South Africa. In: KEYS, Barbara J. *The Ideals of Global Sport. From Peace to Human Rights*. Philadelphia, 2019, s. 61.

⁴⁶ BRESSELAU VON BRESSERSDORF, 2015, s. 128.

západních států a k nalezení společného řešení. Nakonec se Západ dohodl, že by o bojkotu neměly rozhodovat národní vlády, ale národní olympijské sportovní výbory. Výbor by neměl od vlád obdržet doporučení k (ne)účasti – a to ani v případě, že by ke stažení sovětských vojáků z Afghánistánu nemělo dojít.⁴⁷

Dne 12. dubna 1980 oznámil Olympijský výbor Spojených států amerických solidaritu s americkou vládou, čímž se bojkot her ze strany USA stal oficiálním.⁴⁸ Američané si dali za cíl přesvědčit co nejvíce zemí, aby letní hry bojkotovaly. O několik týdnů později pak Carter přiznal, že Američané „přesvědčují desítky a desítky dalších zemí, aby se k nim připojily a bojkotovaly letní olympijské hry v Moskvě, o čemž se ještě před několika měsíci vážně pochybovalo.“⁴⁹ Hlavním motivem Carterovy velmi intenzivní účasti na diskusích o olympijských hrách byly prezidentské volby v USA, které byly naplánovány na podzim 1980. Tato skutečnost byla také velmi často zdůrazňována v sovětských médiích: „*Reakce hostitelské země na zprávu o americkém hlasování se setkala s rozzlobenými výkřiky o vydírání a tvrzeními sovětských představitelů, že prezident Carter využil americké sportovce jako součást své předvolební kampaně. Ve snaze posílit vlastní propagandu citovaly sovětské tiskové agentury zklamané americké sportovce a úředníky, kteří byli proti bojkotu.*“⁵⁰

Jednou z prvních zemí, která se vyslovila pro bojkot letních her v Moskvě, byl severní soused USA – Kanada. Nově zvolený kanadský premiér Pierre Trudeau byl však v prvních dnech odpůrcem masivní politizace olympijských her: „*Věřil, že sportovní události mohou být v příštích letech rukojmím, a věděl, že bojkot by zničil sny mnoha kanadských sportovců.*“⁵¹ Odmítnutím bojkotu chtěl navíc demonstrovat nezávislost na Spojených státech, což byl v té době velký problém. Trudeau svůj názor na bojkot, který byl veřejností často vnímán jako určitý druh slabosti, rychle změnil. Dave Johnson, trenér olympioniků v plavání, tuto skutečnost okomentoval takto: „*Myslel jsem, že by mohl být vůdcem, místo aby následoval*

⁴⁷ BRESSELAU VON BRESSERSDORF, 2015, s. 129.

⁴⁸ Address by Vice President Mondale to the United States Olympic Committee, 'US Call for an Olympic Boycott', April 12, 1980, Wilson Center Digital Archive, FRUS 1977-1980, Vol. 1, Document 143. Dostupné z: <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/123796>. [citováno 2024-01-02].

⁴⁹ SARANTAKES, Nicholas Evan. *Dropping the torch. Jimmy Carter, The Olympic Boycott and the Cold War*. New York, 2011, s. 180.

⁵⁰ CARACCIOLI, 1980, s. 115.

⁵¹ POUND, Richard W. *Inside the Olympics. A Behind-the-Scenes Look at the Politics, the Scandals and the Glory of the Games Paperback*. Etobicoke, 2004, s. 101.

*staršího bratra. Neměli bychom se prodávat za to, jakou hodnotu máme pro Spojené státy. Musíme se postavit za svou hodnotu jako Kanadáné, ale nevidím bojkot jako úplný úspěch.*⁵²

Další západní zemí, která se rozhodla olympiádu v Moskvě bojkotovat, byla Spolková republika Německo. Ani tato vláda ale zpočátku nepovažovala úplný bojkot her za optimální řešení. Kancléř Helmut Schmidt se obával, že bojkot by ohrozil politiku détente a také debakl Ostpolitik, která byla úspěšně implementována od dob Willyho Brandta. Na druhou stranu byla SRN ve světě vnímána jako určitý symbol západoevropské země ve studené válce a byla také považována za jednoho z nejuvěrnějších spojenců USA. Tuto skutečnost umocňuje fakt, že na posledních hrách dosáhli vynikajících výsledků jak západoněmečtí, tak východoněmečtí sportovci. Ačkoli konečné rozhodnutí měl učinit Národní olympijský výbor Německa, hlasovalo se o něm i v Bundestagu. Spolkový sněm v poměru 445:8 hlasů doporučil, aby se olympijský výbor neúčastnil prvních olympijských her v komunistické zemi.⁵³ Podle Cartera by SRN měla sloužit jako vzor pro ostatní evropské státy. *„Německé hlasování však nemělo takový dopad, jaký Carterova administrativa a většina pozorovatelů očekávala.“*⁵⁴ Kromě Německa se k bojkotu USA připojily pouze tři další evropské země: Norsko, Monako a Lichtenštejnsko.

Pro Sovětský svaz byla z politického a mocensko-ideologického hlediska účast mimoevropských zemí, včetně zemí třetího světa, velmi významná. „V letech 1978/79 OCO (Organizační výbor olympijských her) zintenzivnil své zahraniční kontakty, zejména se zeměmi Asie, Afriky a Latinské Ameriky, aby vytvořil podmínky pro to, aby hry byly „nejreprezentativnější v celé historii olympijského hnutí.“⁵⁵ Proto skutečnost, že letní olympijské hry v Moskvě bojkotovala i řada mimoevropských zemí, byla pro SSSR významnou porážkou. Do Moskvy tehdy nepřijeli sportovci z Albánie, Izraele, Japonska, Turecka, Chile, Argentiny, Filipín ani Číny.

Vzhledem k četným konfliktům mezi Sovětským svazem a Čínskou lidovou republikou nebylo překvapením, že se Čína přidala k bojkotu olympijských her. Sovětská média (nejen v případě

⁵² SARANTAKES, 2011, s. 197.

⁵³ SARANTAKES, 2011, s. 201.

⁵⁴ Tamtéž, s. 202.

⁵⁵ KNABE, 1981, s. 17-18.

Číny) pochopitelně stavěla do popředí jiné důvody odvolání (než sovětskou invazi do Afghánistánu) - například byla citována poslední věta odvolání filipínského NOC: „*Modlíme se za úspěch moskevské olympiády.*“⁵⁶

3.1. Země účastníci se olympijských her 1980

Tehdejší předseda Mezinárodního olympijského výboru Lord Killanin, který od počátku vyzýval k depolitizaci olympijských her, navrhl zbývajícím zemím, které se ještě nerozhodly o své účasti, aby se zúčastnily pod olympijskou vlajkou a hymnou.⁵⁷

Tento návrh přijala například Francie. I za těchto složitých okolností tedy pokračovala zahraniční politika Charlese de Gaulla vůči USA a SSSR: „*Problém byl v tom, že francouzský prezident nechtěl vypadat jako loutka Jimmyho Cartera.*“⁵⁸ Tuto možnost zvolila i Velká Británie, jejíž vláda byla jedním z prvních zastánců bojkotu. Thatcherová nakonec dospěla k názoru, že „účast byla nakonec považována za záležitost individuálního svědomí.“⁵⁹

Rozhodnutí o bojkotu tak bylo svěřeno samotným britským sportovcům. Toto rozhodnutí však bylo jednoznačné, neboť Dennis Follow, předseda britské NOK, zdůraznil, „*že neví o žádném britském sportovci, který by byl připraven bojkotovat. Dodal, že vláda nemůže sportovcům bránit v cestě do Moskvy.*“⁶⁰

Pod olympijskou vlajkou her se zúčastnily i další země NATO, například Itálie, Portugalsko, Dánsko, Nizozemsko, Belgie nebo Lucembursko. Spojené státy začaly vyvíjet silný tlak na národní vlády nebo národní olympijské výbory v těchto zemích. Například Richard N. Gardner, tehdejší velvyslanec USA v Itálii a dlouholetý profesor na Římské univerzitě, se setkal se členy italské vlády, aby vyjednal bojkot Sovětského svazu. „*Nejlepší, co mohl premiér udělat, bylo doporučit Itálii, aby do Moskvy nejezdila. Dne 19. května vydala vláda tiskové prohlášení, že zakáže používání státní hymny nebo státní vlajky při zahajovacím a závěrečném ceremoniálu*

⁵⁶ KNABE, 1981, s. 18.

⁵⁷ LORGE, Barry. *Olympics' Killanin Wary on Arrival*. Online. The Washington Post. 7.2.1980. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1980/02/07/olympics-killanin-wary-on-arrival/5fd5f834-b3c8-4513-915e-efa9074d015d>. [citováno 2024-01-02].

⁵⁸ SARANTAKES, 2011, s.199.

⁵⁹ SKINNER, Robert. Antidiscrimination: Racism and the Case of South Africa. In: KEYS, Barbara J. *The Ideals of Global Sport. From Peace to Human Rights*. Philadelphia, 2019, s. 61-62.

⁶⁰ WIEDEMEIER, Christian. *Olympia und der Boykott – Moskau 1980: Eine Medienanalyse der XXII. Olympischen Spiele von Moskau*. Hamburg, 2014, s. 17.

nebo při předávání jakýchkoli medailí."⁶¹ Podmínky navržené Killaninem se zdály být pro italskou vládu nejlepším kompromisem. Američtí velvyslanci byli aktivní i v otázce bojkotu v těch západoevropských zemích, které nepatřily k Severoatlantické alianci. Jako například Irsko, kde o této problematice hovořil velvyslanec USA William Shannon ve svém projevu na půdě obchodní komory.⁶²

Při posuzování důvodů (ne)účasti států na moskevských hrách je třeba mít na paměti, že existovaly i státy, v nichž sovětská invaze do Afghánistánu a s ní spojená zahraniční politika nehrála hlavní roli. Kolik národních olympijských výborů motivovalo svou neúčast výslovným odkazem na intervenci SSSR v Afghánistánu nebo na negativní postoj své vlády či obyvatelstva k této akci, nebylo dosud jednoznačně zjištěno.⁶³ Některé státy, které se v té době nacházely v tíživé ekonomické situaci, olympijské hry „bojkotovaly“. Na druhou stranu existovaly i země, které neměly se Sovětským svazem dobré vztahy a invazi kritizovaly, ale jejich sportovci přesto z určitých důvodů do Moskvy přijeli. Zde lze zmínit například Španělsko, jehož velvyslanec v Moskvě se chtěl stát Killaninovým nástupcem: „*Pokud by Španělsko Moskvu bojkotovalo, tento sen by skončil. Odcestoval zpět do Španělska, aby využil svého vlivu.*“⁶⁴ Španělé tak v Moskvě hráli pod olympijskou vlajkou.

Pod národní vlajkou hrály všechny země Varšavské smlouvy a také komunističtí spojenci, jako byl Vietnam nebo Severní Korea. Bojkot odmítl i rumunský prezident Nicolae Ceaușescu, který se od druhé poloviny 60. let částečně distancoval od Sovětského svazu.⁶⁵ Političtí představitelé a oficiální tisk ostře kritizovali ty země, jejichž sportovci se nemohli zúčastnit olympijských her v Moskvě. V československém deníku Rudé právo je tak jihoamerická země Chile kvůli svému bojkotu označována za fašistickou, Haiti, Honduras a Paraguay za diktátorské, Jižní Korea je pak zesměšňována za to, že tam vypukla „vážná lidová povstání“. Význam bojkotu je navíc bagatelizován, protože „*navzdory výzvě amerického prezidenta Cartera k neúčasti na moskevské olympiádě se jí zúčastní více zemí než olympiády v Montrealu v roce 1970.*“⁶⁶

⁶¹ SARANTAKES, 2011, s. 202.

⁶² SARANTAKES, 2011, s. 202.

⁶³ KNABE, 1981, s. 18.

⁶⁴ SARANTAKES, 2011, s. 205.

⁶⁵ Rozpolcenost mezi SSSR a Rumunskem se však projevila o čtyři roky později, kdy se Rumunsko jako jediná země Varšavské smlouvy zúčastnilo olympijských her v Los Angeles.

⁶⁶ Rudé právo, 26. květen 1980, 60., 122. Praha, 1980, s. 8.

Další skupinou zemí, jejichž sportovcům byl povolen vstup do Moskvy, byly některé neutrální státy. Například finský prezident Urho Kekkonen již 22. ledna napsal Carterovi dopis, v němž uvedl, že jeho země *podpoří* olympijské hry v Moskvě. Jako argument zmínil dva roky staré finské rozhodnutí, že Finský národní olympijský výbor by měl být zcela nezávislý na politice.⁶⁷ Proti bojkotu her se vyslovilo i neutrální Švédsko. Žádost příznivců Raoula Wallenberga⁶⁸, kteří se aktivizovali ještě před sovětskou invazí do Afghánistánu a vyzývali k bojkotu letních olympijských her v Moskvě, „pokud by Kreml neřekl pravdu o Wallenbergovi“⁶⁹, tak byla zamítnuta.

Kromě toho se někteří zástupci Hnutí nezúčastněných zemí⁷⁰ zúčastnili olympijských her v roce 1980. Například Indie, která byla po zhoršení vztahů mezi Sovětským svazem a ČLR důležitým sovětským partnerem, se k americkému bojkotu nepřipojila. Poté, co indický prezident oznámil svůj odmítavý postoj k bojkotu, se v indickém deníku *The Statesman* objevila prognóza, že Sovětský svaz bude bojkotovat olympijské hry v Los Angeles.⁷¹ Kromě Indie se letních her v Moskvě zúčastnily také Jugoslávie, Sýrie, Alžírsko nebo Zambie.

V sovětském tisku se po skončení her zdůrazňovala především roztržičnost západních zemí. Olympijské hry v Moskvě se tak nestaly ani tak škodou pro image Moskvy, jako spíše symbolem západních odlišností, který byl viditelný po celém světě.⁷² Navzdory bojkotu ze strany více než 70 zemí se olympijské hry v Moskvě, které jsou dodnes důležitou otázkou prestiže ruského národního povědomí, vyznačovaly vynikajícími úspěchy sportovců i dobrou organizační kvalitou. Tisk Sovětského svazu a dalších komunistických zemí dlouho po hrách zdůrazňoval, že Západ byl poražen tím, že se olympijské hry konaly v komunistické zemi. Pro Moskvaný byly nejpamátelnější mimořádně plné regály obchodů s potravinami, kde se v létě

⁶⁷ KEKKONEN, Urho. The Government of Finland Declines to Join the U.S. in Boycotting the Summer Olympic Games in Moscow. Online. Helsinky, 1980. Dostupné z: <http://tinyurl.galegroup.com/tinyurl/4ZU323>. [citováno 2024-01-02].

⁶⁸ Raoul Wallenberg byl švédský diplomat, kterému se během druhé světové války podařilo zachránit asi 100 000 maďarských Židů. V roce 1945 byl zatčen Rudou armádou jako podezřelý americký agent a převezen do Sovětského svazu. Historici se dodnes neshodují na dni, místě a okolnostech jeho smrti v Sovětském svazu.

⁶⁹ LEVY, Alan. *The Wiesenthal File*. Michigan, 1994, s. 187.

⁷⁰ Hnutí nezúčastněných zemí je mezinárodní organizace, která vznikla v roce 1961. Skládá se z více než 100 zemí celého světa, které nejsou zapojeny do žádných mocenských bloků.

⁷¹ SARANTAKES, 2011, s. 207.

⁷² BRESSELAU VON BRESSERSDORF, 2015, s. 130.

1980 daly najít takové výrobky jako žvýkačky, lahve s džusem a brčkem, pivo v hliníkových plechovkách nebo Coca-Cola.⁷³

3.2. Bojkot očima sportovců

Sověti se v Moskvě předvedli jako mistři a získali 195 medailí, z toho 80 zlatých, což jim stačilo na první místo v medailové tabulce. Paradoxně jsou olympijské hry v roce 1980 dnes považovány za nejčistší v historii – první a jediné od roku 1968, kdy se začalo s testováním olympijských sportovců, kdy nebyl diskvalifikován ani jeden sportovec za užití steroidů nebo jiných látek zvyšujících výkonnost.⁷⁴ Na druhou stranu zde byly v důsledku bojkotu Olympijských her v Moskvě 1980 a následně v roce 1984 v Los Angeles dvě generace sportovců, které přišly o své olympijské sny.

3.2.1. Thomas Bach

Thomas Bach je bývalý německý šermíř a současným předsedou Mezinárodního olympijského výboru. Zastupoval západoněmecké sportovce ve veřejné debatě o tom, zda by se země měla připojit k bojkotu. Nakonec bylo Německo jedním z národních olympijských výborů, které se moskevských her nezúčastnily. Sám Bach vzpomíná, že to byla velmi náročná doba, jelikož prosadit hlas sportovců bylo téměř *nemožné*.⁷⁵

„Museli jsme si uvědomit, že na jedné straně nejsou sportovci ve sportovních organizacích příliš slyšet. A na druhé straně jsme si museli uvědomit, že i sportovní organizace, národní olympijské výbory nebo MOV, mají, diplomaticky řečeno, velmi omezený politický vliv. Dalo by se také říci, že téměř žádný. A mezi sportovci probíhala nejprve velmi vášnivá debata. Na prvním zasedání jsem předsedal jako to, co bychom dnes považovali za předsedu komise sportovců.“⁷⁶

Německá vláda byla neústupná a účast na hrách považovala jako risk rozpoutání třetí světové války. Pro Bacha bylo frustrující, že nikdo doopravdy nevyslechl hlas atletů, kteří přišli o svůj

⁷³ CHEPURNAYA, 2013, s. 50.

⁷⁴ ALEKSANDROV, Aleksei; GREBENIUK, Ivan; RUNETS, VOLODYMYR. *The 1980 Olympics Are The 'Cleanest' In History. Athletes Recall How Moscow Cheated The System*. Online. RFE/RL. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/the-1980-moscow-olympics-rank-as-the-cleanest-in-history-athletes-recall-how-the-u-s-s-r-cheated-the-system-/30741567.html>. [citováno 2024-01-02].

⁷⁵ IOC News. *IOC President Thomas Bach reflects on the boycott of the Olympic Games Moscow 1980 40 years later*. Online. 16.7.2020. Dostupné z: <https://olympics.com/ioc/news/ioc-president-thomas-bach-reflects-on-the-boycott-of-the-olympic-games-moscow-1980-40-years-later>. [citováno 2024-01-02].

⁷⁶ Tamtéž.

olympijský sen. Podle něho nepřinesl bojkot Moskvy vůbec nic a neúčast Německa byla zbytečná chyba, což následně přiznal i tehdejší kancléř Helmut Schmidt.⁷⁷

3.2.2. Allan Wells

Na rozdíl od Thomase Bacha, britský atlet Allan Wells se olympijských her účastnil, a dokonce vyhrál i zlatou medaili v běhu na 100 m, což bylo jeho největším úspěchem. Někteří však jeho vítězství odůvodňují bojkotem amerického týmu a nazývají ho „náhodným hrdinou“.⁷⁸ Tehdejší britská premiérka Margaret Thatcherová byla přesvědčena, že by Británie měla následovat své spojence a neúčastnit se olympijských her. Neměla však žádnou pravomoc přimět Britskou olympijskou asociaci (BOA), aby se podřídila, a snažila se využít veřejného mínění jako přesvědčovací zbraně, aby „donutila“ jednotlivé sportovce k odmítnutí soutěžit. To se jí však nepodařilo – Britská olympijská asociace stála pevně na svém, i přesto, že dostávala dopisy z Downing street 10, které se jí snažily odradit:

„Poslední z nich obsahoval obrázek mladé dívky, která se rozvaluje mrtvá na zemi a panenka jí leží šest centimetrů od konečků prstů. Byla to velmi nechutná a podpásová taktika. Kdybych si kdykoli myslel, že bojkotem olympiády nebude zabito jediné dítě, pak bych neváhal a zůstal bych, ale v hloubi duše jsem neviděl, jak by moje přítomnost v Moskvě mohla způsobit další úmrtí. Ruský voják přece neřekne: 'Aha, Allan Wells nepřijede. Já přece nebudu někoho střílet.'“⁷⁹

Wells byl odhodlán využít svou příležitost a do Moskvy odcestoval s cílem získat medaile v obou sprintech, což se mu také podařilo a přivezl jak zlatou, tak i stříbrnou medaili.

3.2.3. Anita Lucette DeFrantz

Stejně jako Thomas Bach, ani Anita Lucette DeFrantz se nemohla účastnit Olympiády v Moskvě. Chtěla reprezentovat USA ve veslování, jenže když ruská invaze do Afghánistánu dovedla Spojené státy k bojkotu olympijských her v roce 1980, byla nesmírně zklamaná, a dokonce podala žalobu založenou na svém přesvědčení, že je to volba sportovce, zda bude

⁷⁷ VOGLER, Jörg. *Helmut Schmidt: Olympia-Boykott war und ist "sinnlos"*. Online. Tagesspiegel. 28.3.2008. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/politik/helmut-schmidt-olympia-boykott-war-und-ist-sinnlos-1630612.html>. [citováno 2024-01-02].

⁷⁸ Moscow 1980 – How Scotland's Alan Wells became an accidental hero. In: *On The Line*. Dostupné z: <https://olympics.com/en/original-series/episode/moscow-1980-how-scotland-s-alan-wells-became-an-accidental-hero>. [citováno 2024-01-02].

⁷⁹ JACKSON, Jamie. Thatcher tried to blackmail us not to go to Moscow. That made me very angry. Online. The Guardian. 6.3.2006. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/sport/2006/mar/05/features.sport9>. [citováno 2024-01-02].

soutěžit, a nikdo nemůže sportovce nutit, aby na olympiádu jel nebo nejel. Žalobu prohrála, ale za své úsilí dostala od Mezinárodního olympijského výboru medaili.⁸⁰

Stejně jako stovky dalších sportovců, strávila Anita tréninkem na olympijské hry mnoho čas – každodenní tvrdá dřina nakonec přišla vniveč. Tehdy ještě neexistovaly žádné možnosti sponzoringu pro sportovce, takže si každý z nich platil tréninkové náklady sám. Pro některé sportovce byla Moskva jejich jedinou šancí zúčastnit se olympijských her. Díky tomu, že se Anita zúčastnila her v roce 1976, věděla, o jaký úžasný zážitek přijde, když USA hry v roce 1980 bojkotovaly.

3.3. Reakce sovětské diplomacie na bojkot

Sovětský svaz po opatrném otálení, kdy chtěl otestovat světové mínění, reagoval s hněvem a znepokojením na návrh prezidenta Cartera bojkotovat olympijské hry v Moskvě jako odvetu za invazi do Afghánistánu. Oficiální média označila návrh administrativy za „politické vydírání“, jehož cílem je „podkopat mezinárodní détente a vážně zhoršit sovětské vztahy“ jak prohlásil list *Sovětskij sport* v prvním oficiálním přiznání k této otázce.⁸¹

Jeden z vysokých sovětských olympijských činitelů v rozhovoru uvedl, že se domnívá, že „není možné vyloučit moskevské hry mezi hrami v Lake Placid a Los Angeles“.⁸² Vsevolod Sovva, šéf informací olympijského tiskového střediska, však odmítl spekulovat o případných možnostech budoucí účasti a označil takové otázky za hypotetické. Sám se k bojkotu stavěl takto: „*Olympiáda a bojkot jsou neslučitelné. Jakýkoli takový bojkot a olympijské hry by přestaly existovat. Olympijská charta takovou diskriminaci nebo jakékoli spojení her s politickými cíli vylučuje.*“⁸³

⁸⁰ IOC News. *From frustration to elation: DeFrantz assumes the position of IOC 1st Vice-President 40 years after Moscow 1980 boycott*. Online. Olympics.com. 22.7.2020. Dostupné z: <https://olympics.com/ioc/news/from-frustration-to-elation-defrantz-assumes-the-position-of-ioc-1st-vice-president-40-years-after-moscow-1980-boycott>. [citováno 2024-01-02].

⁸¹ *Sovětskij sport* za 1980 god. Online. Gazeta *Sovětskij sport*. Dostupné z: https://rusneb.ru/collections/1308_sovetskiy_sport_za_1980_god/. [citováno 2024-01-02].

⁸² KLOSE, Kevin. *Soviets Assail Olympic Boycott Idea, Accuse U.S. of 'Political Blackmail'*. Online. The Washington Post. 15.1.1980. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1980/01/15/soviets-assail-olympic-boycott-idea-accuse-us-of-political-blackmail/54583d32-fd92-4f88-afa2-5de482649da3/>. [citováno 2024-01-02].

⁸³ MORETTI, Anthony. *The Interference of Politics in the Olympic Games, and How the U.S. Media Contribute to It*. Global Media Journal : Canadian Edition. 6. 5-18. Dostupné z: http://gmj-canadianedition.ca/wp-content/uploads/2018/11/v6i2_moretti.pdf. [citováno 2024-01-02].

Navzdory zjevným projevům politiky, které hry provázely, moskevský organizační výbor usilovně pracoval na zachování olympijských ideálů a zajištění úspěšného průběhu her. Brežněv prohlásil bojkot za neúspěšný ještě před zahájením her, když vítal zúčastněné sportovce ze zemí z celého světa.⁸⁴

⁸⁴ *Boycott fails to dampen spirits*. Online. Olympics.com, Dostupné z: <https://olympics.com/en/news/boycott-fails-to-dampen-spirits>. [citováno 2024-01-02].

4. Výsledky Olympijských her ze zahraničně-politického hlediska pro SSSR

V porovnání s masivními opatřeními, která byla přijata k zajištění kontroly nad hlavní událostí, obklopovala olympijské hry naprosto uvolněná a osobitá atmosféra. V mnoha ohledech byly dokonce navzdory nejistým politickým podmínkám rozhodně úspěšné. Samotný zahajovací ceremoniál byl výjimečný – SSSR vyjadřoval národní hrdost prostřednictvím vystoupení tanečníků, hudebníků a nosičů vlajek.⁸⁵ Stadion byl plně obsazen a Sovětský svaz na pořádání her značně vydělal. 74 olympijských a 36 světových rekordů sice nevykompenzovalo absenci zejména amerických hvězd, byly však důkazem vysoké úrovně výkonů.⁸⁶ Sovětští sportovci opět podtrhli svůj nárok na mezinárodní prvenství, když získali celkem 195 medailí, z toho 80 zlatých. Mezi 80 zastoupenými státy se jich přes 60 účastnilo olympijských her poprvé, včetně Angoly, Vietnamu, Mosambiku, Nikaraguy a Kypru. Podíl žen mezi sportovci byl také vyšší než kdykoli předtím - 1 115 z celkového počtu 5 179.⁸⁷

Celkově moskevské hry při vši snaze o uvolněnost potvrdily, jak úzce byl sovětský sport od svých počátků propojen se státem a jeho působivými projevy moci, jak na institucionální, tak personální a ideové úrovni. „Rychleji, výš, silněji“⁸⁸ – heslo rozlučkového ceremoniálu – shrnulo hybridní poselství těchto slavností v té nejstručnější podobě. To, co země pro tento účel nevlastnila nebo nedokázala sama vyrobit, si bez problémů opatřila ve „spřátelených“ či „nepřátelských“ zemích – nezřídka na úkor omezených devizových rezerv.⁸⁹

Země východního bloku, především Sovětský svaz a NDR, doufaly v posílení svých politických systémů. V obou zemích byl vrcholový sport v olympijských disciplínách podporován s největšími finančními, vědeckými a personálními náklady, protože státní a stranické vedení doufalo, že sportovní úspěchy a medaile na mistrovstvích světa a olympijských hrách přinesou národní prestiž a mezinárodní uznání a také národní identifikaci obyvatelstva se socialistickým státem.⁹⁰ Vítězství v národních žebříčcích sloužilo blokům jako

⁸⁵ “Opening Ceremony | Moscow 1980”, Olympics.com, <https://olympics.com/en/video/opening-ceremony-moscow-1980>

⁸⁶ Orlov, On Olympics, 33

⁸⁷ SARANTAKES, 2011, s. 238.

⁸⁸ Rusky: Быстрее, выше, сильнее.

⁸⁹ CHEPURNAYA, 2013, s. 48.

⁹⁰ DENNIS, Mike. Sports, Politics, and „Wild Doping“ in the East German Sporting „Miracle“. In: EDELMAN, Robert; YOUNG, Christopher. *The whole world was watching. Sport in the cold war*. Stanford, 2019, s. 184.

potvrzení nadřazenosti jejich vlastního společenského systému. Na jedné straně znamenaly úspěchy zvýšení prestiže ve studené válce a na straně druhé posilovaly pocit solidarity uvnitř vlastní aliance.

Otázkou je, zda byl bojkot olympijských her úspěšný z hlediska politického. Olympijských her v Moskvě se zúčastnilo celkem 80 zemí, zatímco letních olympijských her v Montrealu v roce 1976 se zúčastnilo 92 zemí.⁹¹ Kromě toho další delegace soutěžily samostatně, bez státní příslušnosti a pod (jednotnou) olympijskou vlajkou. Záznamy také ukazují, že 65 zemí se olympijských her nezúčastnilo. Ne všechny národy, které se nezúčastnily, tak však učinily na protest. Některé národy prostě neměly prostředky na vyslání sportovců.⁹² Většina zemí, které se rozhodly bojkotovat, byly totiž rozvojové země, zatímco olympijské hnutí bylo důležitější pro vyspělé země.⁹³ Tyto země nejspíše nebyly k bojkotu olympiády donuceny, ale chtěly získat přízeň USA. Například podle Brzezinského byl bojkot úspěšný, protože Spojené státy, Čína, Japonsko a Západní Německo moskevskou olympiádu bojkotovaly.⁹⁴ Čína a Japonsko byli důležité ve světové politice, ale ne ve sportu. Navíc Čína, ohrožená sovětskou vojenskou přítomností v sousední zemi, nebojkotovala olympiádu v reakci na tlak USA, ale z vlastních důvodů. Podle záznamů amerického ministerstva zahraničí bylo všech 65 nepřítomných zemí započítáno mezi bojkotující státy.⁹⁵ Nicholas Sarantakes uvádí, že na letní olympiádě v Montrealu v roce 1976 získaly 71 % medailí ty země, které se o čtyři roky později nezúčastnily olympiády v Moskvě.⁹⁶ Je tedy zřejmé, že se vědci sice neshodnou ohledně celkové účinnosti bojkotu, ale je třeba poznamenat, že vzhledem k neúčasti sportovců ze Západního Německa a Spojených států nelze soutěž moskevských olympijských her považovat za elitní, protože chyběl značný počet sportovců.

Carterově administrativě se nepodařilo donutit Sovětský svaz k odchodu z Afghánistánu, ale to nebylo hlavním cílem olympijského bojkotu. Někteří sovětsí občané, kteří měli přístup k západním médiím, si byli vědomi, že bojkot je reakcí na mezinárodní nesouhlas s jejich

⁹¹ SARANTAKES, 2011, s. 226.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ BRZEZINSKI, Zbigniew. *Power and Principle: Memoirs of the National Security Adviser, 1977-1981*, s. 434.

⁹⁵ *The Olympic Boycott, 1980*. U.S. State Department Archives 2001-2009, Dostupné z: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/qfp/104481.htm>. [citováno 2024-01-02].

⁹⁶ SARANTAKES, 2011, s. 227.

vládou.⁹⁷ Brežněv byl přesvědčen o tom, že bojkot byl pokusem o opětovné rozpoutání studenoválečného soupeření: „*Není dne, kdy by se Washington nepokusil oživit ducha „studené války“ a rozdmýchat militaristické vášně. Využívá k tomu jakýchkoli skutečných či smyšlených důvodů. Jedním z příkladů je Afghánistán.*“⁹⁸ Brežněvovi prokázala Carterova administrativa bojkotem olympijských her neúctu k důležitým mezistátním výměnám.⁹⁹ V sovětském tisku novináři tvrdili, že kdyby nedošlo k sovětské invazi do Afghánistánu, pak by si Carter našel jiný důvod k bojkotu moskevské olympiády. V projevu negativních nálad spojených s moskevskou olympiádou v roce 1980 sovětský tisk uvedl, že je *politovánímhodné*, že se USA olympiády nezúčastnily, ale navzdory snaze Carterovy administrativy olympiádu zničit Sovětský svaz zvítězil.¹⁰⁰

⁹⁷ SARANTAKES, 2011, s. 227.

⁹⁸ SARANTAKES, 2011, s. 229.

⁹⁹ BREZHNEV, Leonid. *1980 Olympics*. Pravda, Trans. in Current Digest of the Soviet Press, Vol. XXXII, No. 2, February 13, 1980, s. 4.

¹⁰⁰ STURUA, M. *U.S. Olympic Boycott Becomes Official*. Pravda, Translation in Current Digest of the Soviet Press, Vol. XXXII, No. 15, April 15, 1980, 6.

Závěr

V 70. letech došlo ke sblížení obou velmocí – USA a SSSR. Mezi oběma zeměmi byly podepsány důležité smlouvy o omezení zbrojení a předcházení jaderné válce, které měly pozitivní dopad na bezpečnost celého světa. Toto sblížování však ukončila invaze sovětských vojsk do Afghánistánu v roce 1979 a Spojené státy se staly nejaktivnějším podporovatelem bojkotu olympijských her v Moskvě. V souvislosti s bojkotem her vyvíjel americký prezident Carter nátlak i na řadu dalších zemí. Bojkot se stal hlavním tématem v americkém tisku a Američané ho také z velké části podpořili. Přesto nebyl Carter na podzim 1980 znovu zvolen prezidentem a na jeho místo nastoupil Ronald Reagan. Ten vedl mnohem agresivnější politiku vůči Sovětskému svazu, který považoval za „říši zla“.¹⁰¹ Po sestřelení jihokorejského dopravního letadla SSSR v roce 1983 se vztahy mezi oběma světovými mocnostmi ještě zhoršily.

Průběh olympijských her v Moskvě byl tedy výrazně ovlivněn zahraniční politikou 70. let, ale zároveň byl předzvěstí dalšího politického vývoje ve světě. Je logické, že se zúčastnily všechny země Varšavské smlouvy. Po potlačení protestů v 60. letech (např. v případě Československa vpádem sovětských vojsk) měl SSSR ve všech zemích Varšavské smlouvy velmi silnou pozici a vzájemné vztahy se na dlouhou dobu opět „normalizovaly“. Normalizace probíhala také prostřednictvím přítomnosti sovětských vojáků v členských státech, která se po ukončení politiky détente zintenzivnila – například v 80. letech byly v NDR a ČSR umístěny sovětské rakety středního doletu.¹⁰²

Letní olympijské hry v Moskvě bojkotovaly ale také některé komunistické země, které v 70. letech zažily zhoršení zahraničních vztahů se SSSR. Například Albánie, která po potlačení Pražského jara Sověty vystoupila z Varšavské smlouvy, se her nezúčastnila. Čínská lidová republika, která měla za Brežněva nejhorší zahraniční vztahy se Sovětským svazem, se rovněž rozhodla bojkotovat hry v Moskvě. Jejich společné zahraniční vztahy se mohly stabilizovat až na konci 80. let za vlády M. S. Gorbačova.

¹⁰¹ Modern History Sourcebook, Ronald Reagan: *Evil Empire Speech*, June 8, 1982. Fordham.edu. Dostupné z: <https://sourcebooks.fordham.edu/mod/1982reagan1.asp>. [citováno 2024-01-02].

¹⁰² SHEA, Jamie. *1979: The Soviet Union deploys its SS20 missiles and NATO responds*. Online. NATO. 4.3.2009. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_139274.htm. [citováno 2024-01-02].

V průběhu olympijských her se také ukázaly relativně dobré vztahy s Hnutím nezúčastněných států (např. Indie, Sýrie, Jugoslávie), stejně jako s neutrálními státy (Finsko, Rakousko, Švédsko), z nichž většina se vyslovila proti bojkotu. Reakce západoevropských států byla různá. Země, které v 70. letech navázaly politickou, hospodářskou a kulturní spolupráci se SSSR, se ve většině případů postavily proti bojkotu a zúčastnily se her pod olympijskou vlajkou (například Francie nebo Itálie). Tradiční političtí partneři Spojených států, jako například Kanada nebo Spolková republika Německo, se k bojkotu olympijských her v roce 1980 připojili navzdory neshodám ve společnosti. Z hlediska zahraniční politiky byla překvapivější účast některých západních států na letních hrách: například Velké Británie, kde v roce 1980 zvítězil sport nad politickými zájmy.

Carterově administrativě se sice nepodařilo vyhnat Sovětský svaz z Afghánistánu, ale do jisté míry se jí podařilo ztrapnit Sovětský svaz na široce sledované světové scéně. Navíc vzhledem k tomu, že více než 60 zemí se odmítlo zúčastnit olympijských her v Moskvě, byl Carterův úspěch ještě umocněn. Neúčast amerických a německých sportovců navíc podkopala hodnotu medailí, které si Sověti na hrách nárokovali. Sovětský svaz se chlubil tím, že moskevské olympijské hry ovládl, ale jeho vítězství nebyla vnímána jako zcela legitimní. O čtyři roky později se Sověti pomstili a způsobili USA podobnou ostudu tím, že se odmítli zúčastnit olympijských her v Los Angeles. Zavedení sportovního bojkotu jako zahraničněpolitického nástroje tedy fungovalo, protože bojkot nakonec splnil to, co bylo jeho cílem – zostudit bojkotovanou zem.

Summary

In the 1970s, there was a rapprochement between the two superpowers - the USA and the USSR. Important arms limitation and nuclear war prevention treaties were signed between the two countries, which had a positive impact on the security of the whole world. However, this rapprochement was brought to an end by the invasion of Afghanistan by Soviet troops in 1979, and the United States became the most active supporter of the boycott of the Olympic Games in Moscow. In the context of the boycott of the Games, US President Carter also put pressure on a number of other countries. The boycott became a major issue in the American press, and the Americans largely supported it. Despite this, Carter was not re-elected President in the autumn of 1980 and was succeeded by Ronald Reagan. The latter pursued a much more

aggressive policy towards the Soviet Union, which he regarded as an "evil empire". After the downing of a South Korean transport plane by the USSR in 1983, relations between the two world powers deteriorated further.

The course of the Olympic Games in Moscow was thus strongly influenced by the foreign policy of the 1970s, but it was also a harbinger of further political developments in the world. It is logical that all the Warsaw Pact countries took part. After the suppression of the protests in the 1960s (e.g. in the case of Czechoslovakia by the invasion of Soviet troops), the USSR had a very strong position in all Warsaw Pact countries and mutual relations were again 'normalized' for a long time. Normalization also took place through the presence of Soviet troops in the member states, which intensified after the end of the *détente* policy - for example, in the 1980s, Soviet medium-range missiles were stationed in the GDR and the Czechoslovakia.

However, the Summer Olympics in Moscow were also boycotted by some communist countries, which experienced a deterioration of foreign relations with the USSR in the 1970s. For example, Albania, which withdrew from the Warsaw Pact after the Soviets suppressed the Prague Spring, did not participate in the Games. The People's Republic of China, which had the worst foreign relations with the Soviet Union under Brezhnev, also decided to boycott the Moscow Games. It was not until the late 1980s under M.S. Gorbachev that their common foreign relations could be stabilized.

The Olympic Games also saw relatively good relations with the Non-Aligned Movement (e.g. India, Syria, Yugoslavia) as well as with neutral states (Finland, Austria, Sweden), most of which opposed the boycott. The reaction of Western European states was mixed. Countries that had established political, economic, and cultural cooperation with the USSR in the 1970s, in most cases opposed the boycott and participated in the Games under the Olympic flag (e.g. France or Italy). Traditional political partners of the United States, such as Canada and the Federal Republic of Germany, joined the boycott of the 1980 Olympic Games despite divisions in society. More surprising from a foreign policy perspective was the participation of some Western states in the Summer Games: for example, Great Britain, where sport won out over political interests in 1980.

The Carter administration may not have succeeded in driving the Soviet Union out of Afghanistan, but it did succeed to some extent in embarrassing the Soviet Union on a widely watched world stage. Moreover, with more than 60 countries refusing to participate in the Moscow Olympics, Carter's success was compounded. Moreover, the absence of American and German athletes undermined the value of the medals the Soviets had claimed at the games. The Soviet Union boasted that it had dominated the Moscow Olympics, but its victories were not seen as entirely legitimate. Four years later, the Soviets retaliated and inflicted a similar embarrassment on the U.S. by refusing to participate in the Los Angeles Olympics. Thus, the introduction of the sports boycott as a foreign policy tool worked because the boycott ultimately accomplished what it was intended to do - to shame the boycotted country.

Použitá literatura

Cizojazyčná literatura

- BRADSHER, Henry S. *Afghan Communism and Soviet Intervention*. Oxford, 1999. ISBN: 978-0195790177.
- BRESSELAU VON BRESSENDORF, Agnes. *Frieden durch Kommunikation. Das System Genscher und die Entspannungspolitik im Zweiten Kalten Krieg (1979-1982/83)*. Berlin/Boston, 2015. ISBN: 9783110404647.
- BRZEZINSKI, Zbigniew. *Power and Principle: Memoirs of the National Security Adviser, 1977-1981*. ISBN 978-0374236632.
- CARACCIOLI Tom; CARACCIOLI, Jerry. *Boycott: Stolen Dreams of the 1980 Moscow Olympic Games*. Washington, 1980. ISBN: 978-0942257403.
- CHERNYAEV, Anatolij Sergeevich. *Sovmestnyj ischod. Dnevnik dvuch epoch. 1972-1991*. Moskva, 2008. ISBN: 978-5-8243-1025-2.
- DENNIS, Mike. Sports, Politics, and „Wild Doping“ in the East German Sporting „Miracle“. In: EDELMAN, Robert; YOUNG, Christopher. *The whole world was watching. Sport in the cold war*. Stanford, 2019, s. 352. ISBN: 9781503610187.
- EINHART, Lorenz. *Willy Brandt. Deutscher – Europäer – Weltbürger*. Stuttgart, 2012. ISBN: 978-3170212459.
- GROMYKO, Andrej. *Erinnerungen*. Düsseldorf, 1989. ISBN: 978-3430135252.
- KNECHT, Willi Phillip. *Der Boykott. Moskaus missbrachte Olympiade*. Köln, 1980. ISBN: 978-3804685802.
- LEVY, Alan. *The Wiesenthal File*. Michigan, 1994. ISBN: 978-0802837721.
- POUND, Richard W. *Inside the Olympics. A Behind-the-Scenes Look at the Politics, the Scandals and the Glory of the Games Paperback*. Etobicoke, 2004.
- SARANTAKES, Nicholas Evan. *Dropping the torch. Jimmy Carter, The Olympic Boycott and the Cold War*. New York, 2011. ISBN: 978-0521176668.
- SKINNER, Robert. Antidiscrimination: Racism and the Case of South Africa. In: KEYS, Barbara J. *The Ideals of Global Sport. From Peace to Human Rights*. Philadelphia, 2019. ISBN: 9780812251500
- WIEDEMEIER, Christian. *Olympia und der Boykott – Moskau 1980: Eine Medienanalyse der XXII. Olympischen Spiele von Moskau*. Hamburg, 2014. ISBN: 978-3842890602.

ZUBOV, Andrej. *Dějiny Ruska 20. Století – 2. Díl: 1939-2007*. Argo, 2015. ISBN: 978-80-257-0964-1.

Elektronické zdroje

Address by Vice President Mondale to the United States Olympic Committee, "US Call for an Olympic Boycott", April 12, 1980, Wilson Center Digital Archive, FRUS 1977-1980, Vol. 1, Document 143. Dostupné z: <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/123796>.

[citováno 2024-01-02].

ALEKSANDROV, Aleksei; GREBENIUK, Ivan; RUNETS, VOLODYMYR. *The 1980 Olympics Are The 'Cleanest' In History. Athletes Recall How Moscow Cheated The System*. Online. RFE/RL. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/the-1980-moscow-olympics-rank-as-the-cleanest-in-history-athletes-recall-how-the-u-s-s-r-cheated-the-system-/30741567.html>.

[citováno 2024-01-02].

ANCEAU, Éric. *De Gaulle et l'Europe*. Encyclopédie d'histoire numérique de l'Europe.

Online. 20.6.2020. Dostupné z: <https://ehne.fr/fr/encyclopedie/thematiques/relation-internationales/arbitres-et-arbitrage-en-europe-depuis-l-epoque-moderne/de-gaulle-et-l-europe#:~:text=Ainsi%2C%20dans%20son%20célèbre%20discours,comme%20un%20démultiplicateur%20de%20puissance>.

[citováno 2024-01-02].

Boycott fails to dampen spirits. Online. Olympics.com, Dostupné z:

<https://olympics.com/en/news/boycott-fails-to-dampen-spirits>. [citováno 2024-01-02].

CARTER, Jimmy. *Letter to the President of the U.S. Olympic Committee*. January 20, 1980.

Online. Dostupné z: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/letter-the-president-the-us-olympic-committee-the-1980-summer-olympics-games-be-held>. [citováno 2024-01-02].

CHEPURNAYA, Olga. *Olympiada-80: Sovetskoye megasobytiye v kontekstakh «kholodnoy voyny» («Олимпиада-80»: Советское мегасобытие в контекстах «холодной войны»)*.

Online. Zhurnal sotsiologii i sotsial'noy antropologii (Журнал социологии и социальной антропологии), 2013. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/olimpiada-80-sovetskoe-megasobytie-v-kontekstah-holodnoy-voyny>. [citováno 2024-01-02].

HARRIS, Lillian Craig. *China's Response to Perceived Soviet Gains in the Middle East*

Asian Survey 20, no. 4. 1980, s. 362–72. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2643863>.

[citováno 2024-01-02].

HUNTER, Marjorie. *OLYMPIC BAN BACKED; House Votes 386 to 12 to Support President on a Boycott of Games Many Athletes Are Opposed HOUSE GIVES BACKING TO OLYMPIC BOYCOTT Two Loves: Vodka and Sports*. Online. The New York Times. 25.1.1980. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1980/01/25/archives/olympic-ban-backed-house-votes-386-to-12-to-support-president-on-a.html>. [citováno 2024-01-02].

IOC-Chef Bach: Sport nicht mehr von Politik zu trennen. Online. Fokus.de. 20.9.2014. Dostupné z: https://www.focus.de/sport/mehrsport/sportpolitik-ioc-chef-bach-sport-nicht-mehr-von-politik-zu-trennen_id_4147494.html. [citováno 2024-01-02].

IOC News. From frustration to elation: DeFrantz assumes the position of IOC 1st Vice-President 40 years after Moscow 1980 boycott. Online. Olympics.com. 22.7.2020. Dostupné z: <https://olympics.com/ioc/news/from-frustration-to-elation-defrantz-assumes-the-position-of-ioc-1st-vice-president-40-years-after-moscow-1980-boycott>. [citováno 2024-01-02].

IOC News. IOC President Thomas Bach reflects on the boycott of the Olympic Games Moscow 1980 40 years later. Online. 16.7.2020. Dostupné z: <https://olympics.com/ioc/news/ioc-president-thomas-bach-reflects-on-the-boycott-of-the-olympic-games-moscow-1980-40-years-later>. [citováno 2024-01-02].

JACKSON, Jamie. Thatcher tried to blackmail us not to go to Moscow. That made me very angry. Online. The Guardian. 6.3.2006. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/sport/2006/mar/05/features.sport9>. [citováno 2024-01-02].

KAMENSHIKOV, Denis. Monety, vypushennyje k Olimpiade-1980, vpervye predstavleny v Ekaterinburge (Монеты, выпущенные к Олимпиаде-1980, впервые представлены в Екатеринбурге). Online. Tass.ru. 5.2.2014. Dostupné z: <https://tass.ru/ural-news/940263>. [citováno 2024-01-02].

KEKKONEN, Urho. *The Government of Finland Declines to Join the U.S. in Boycotting the Summer Olympic Games in Moscow*. Online. Helsinki, 1980. Dostupné z: <http://tinyurl.galegroup.com/tinyurl/4ZU323>. [citováno 2024-01-02].

KLOSE, Kevin. *Soviets Assail Olympic Boycott Idea, Accuse U.S. of 'Political Blackmail*. Online. The Washington Post. 15.1.1980. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1980/01/15/soviets-assail-olympic-boycott-idea-accuse-us-of-political-blackmail/54583d32-fd92-4f88-afa2-5de482649da3/>. [citováno 2024-01-02].

KNABE, Bernd. *Zur politischen Funktion der Olympischen Sommerspiele 1980*. Online. Köln, 1981. Dostupné z: <https://www.bisp-surf.de/Record/PU198407001335>. [citováno 2024-01-02].

LANE, Deserae. *Sports and foreign policy : President Jimmy Carter and the 1980 Moscow Olympics boycott*. 2018. College of Arts & Sciences Senior Honors Theses, s. 154. Dostupné z: <https://ir.library.louisville.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1236&context=honors>. [citováno 2024-01-02].

LORGE, Barry. *Olympics' Killanin Wary on Arrival*. Online. The Washington Post. 7.2.1980. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1980/02/07/olympics-killanin-wary-on-arrival/5fd5f834-b3c8-4513-915e-efa9074d015d>. [citováno 2024-01-02].

MILOVANOVA, R. V. Megasobytiye «olimpiada-80»: Informatsionno-propagandistskiy instrumentariy sovetskoy ivent – diplomatii (Мегасобытие «олимпиада-80»: Информационно-пропагандистский инструментарий советской ивент – дипломатии). Online. Upravleniye v sovremennykh sistemakh (Управление в современных системах), 2016. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/megasobytie-olimpiada-80-informatsionno-propagandistskiy-instrumentariy-sovetskoy-ivent-diplomatii>. [citováno 2024-01-02].

Modern History Sourcebook, Ronald Reagan: Evil Empire Speech, June 8, 1982". Fordham.edu. Dostupné z: <https://sourcebooks.fordham.edu/mod/1982reagan1.asp>. [citováno 2024-01-02].

MORETTI, Anthony. *The Interference of Politics in the Olympic Games, and How the U.S. Media Contribute to It*. Global Media Journal : Canadian Edition. 6. 5-18. Dostupné z: http://gmj-canadianedition.ca/wp-content/uploads/2018/11/v6i2_moretti.pdf. [citováno 2024-01-02].

Moscow 1980 – How Scotland's Alan Wells became an accidental hero. In: *On The Line*. Dostupné z: <https://olympics.com/en/original-series/episode/moscow-1980-how-scotland-s-alan-wells-became-an-accidental-hero>. [citováno 2024-01-02].

NEWELL, Richard S. *Soviet Intervention in Afghanistan*. The World Today 36, no. 7, 1980, s. 250–58. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40395196>. [citováno 2024-01-02].

Opening Ceremony | Moscow 1980, Olympics.com, Dostupné z: <https://olympics.com/en/video/opening-ceremony-moscow-1980>. [citováno 2024-01-02].

ORLOV, Igor. *Games of the XXII Olympiad as an Instrument of Soviet Cultural Diplomacy*. Online. Higher School of Economics Research Paper No. WP BRP 182/HUM/2019.

21.11.2019. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3489798.

[citováno 2024-01-02].

ORLOV, Igor. B.; POPOV, Alexander D. *Olimpiyskiy perepolokh: zabytaya sovetskaya modernizatsiya (Олимпийский переполох: забытая советская модернизация)*. Moskva, 2020. 480 s. ISBN: 978-5-7598-2165-6.

RIORDAN, Jordan. *Great Britain and the 1980 Olympics: Victory for Olympism*. *Current Research on Peace and Violence* 5, no. 2/3 (1982): 144–58. Dostupné z:

<http://www.jstor.org/stable/40724938>. [citováno 2024-01-02].

SHEA, Jamie. 1979: *The Soviet Union deploys its SS20 missiles and NATO responds*. Online. NATO. 4.3.2009. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_139274.htm.

[citováno 2024-01-02].

Sovětskiy sport za 1980 god. Online. Gazeta Sovětskiy sport. Dostupné z:

https://rusneb.ru/collections/1308_sovetskiy_sport_za_1980_god/. [citováno 2024-01-02].

The Olympic Boycott, 1980. U.S. State Department Archives 2001-2009, Dostupné z:

<https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/qfp/104481.htm>. [citováno 2024-01-02].

TOMILINA, N.G.; KONOVA, T. Yu.; PROZUMENSHCHIKOV, M. Yu. *Pyat' kolets pod kremlevskimi zvezdami [Tekst] : dokumental'naya khronika Olimpiady-80 v Moskve (Пять колец под кремлевскими звездами [Текст] : документальная хроника Олимпиады-80 в Москве)*. Moskva, 2011. 939 s., 25 sm. - (Rossiya. XX vek : Dokumenty). ISBN 978-5-89511-029-4.

TUPPER, Fred. *Olympics Vote Today On '80 Site*. Online. The New York Times.

23.10.1974. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1974/10/23/archives/olympics-vote-today-on-80-site-moscow-choice-to-win-vote-for-1980.html>. [citováno 2024-01-02].

VICHNEY, Nicolas. *Londres et Bonn repoussent une suggestion franco-soviétique en faveur du procédé S.E.C.A.M.-IV*. Online. Le Monde. 15.7.1966. Dostupné z:

https://www.lemonde.fr/archives/article/1966/07/15/londres-et-bonn-repoussent-une-suggestion-franco-sovietique-en-faveur-du-procede-s-e-c-a-m-iv_2691879_1819218.html.

[citováno 2024-01-02].

VOGLER, Jörg. *Helmut Schmidt: Olympia-Boykott war und ist "sinnlos"*. Online.

Tagesspiegel. 28.3.2008. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/politik/helmut-schmidt-olympia-boykott-war-und-ist-sinnlos-1630612.html>. [citováno 2024-01-02].

Tisk

Noviny a časopisy

BREZHNEV, Leonid. *1980 Olympics. Pravda*, Trans. in Current Digest of the Soviet Press, Vol. XXXII, No. 2, February 13, 1980, 4.

Neues Deutschland, 4. Januar 1980, 35., 3. Berlin, 1980.

Rudé právo, 26. květen 1980, 60., 122. Praha, 1980.

STURUA, M.. *U.S. Olympic Boycott Becomes Official*. Pravda, Translation in Current Digest of the Soviet Press, Vol. XXXII, No. 15, April 15, 1980, 6.

The Lord Killanin. In: Olympic Review, No. 147, January-February 1980